

preparation of the student-psychologist is opened. The author offers subject-reflective model of formation of system of knowledge, doctrines and techniques of the organization of joint activity of the psychologist and the teacher which has been approved in the course of the decision by students of educational problems. In a problem general view reflect cultural-ethical, effective-forming and kognitivno-system principles of modeling of professional interaction of the psychologist with the teacher.

Keywords: professional interaction, a reflection, reflective dialogue, subject-reflective model, internal space of partners of interaction.

УДК 159.9.07:159.9-051

Н.М.Дідик

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ХАРАКТЕРИСТИК ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

У статті обґрунтовано методикау дослідження професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів. Доведено актуальність цієї проблеми для успішного професійного становлення майбутнього спеціаліста. Проаналізовано критерії, показники і рівні розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів. Описано методи їх діагностики (опитувальники, автонаратив, анкетування, методики ранжування), подано авторські методики та їх обчислення з допомогою методів математичної статистики. Розкрито особливості опрацювання та інтерпретації результатів дослідження.

Ключові слова: особистісна зрілість, професійно значуща характеристика, майбутній психолог, методика, діагностика, опитувальник, ранжування, критерій, показник, диференціація, рівень.

В статье обосновано методикау исследования профессионально значимых характеристик личностной зрелости будущих психологов. Доказана актуальность этой проблемы для успешного профессионального становления будущего специалиста. Проанализированы критерии, показатели и уровни развития профессионально значимых характеристик личностной зрелости будущих психологов. Описаны методы их диагностики (опросники, автонаратив, анкетирование, методики

ранжирования), поданы авторские методики и их вычисления с помощью методов математической статистики. Раскрыты особенности проработки и интерпретации результатов исследования.

Ключевые слова: личностная зрелость, профессионально значимая характеристика, будущий психолог, методика, диагностика, опросник, ранжирование, критерий, показатель, дифференциация, уровень.

У час суспільно-економічних перетворень важливим є розвиток професійно придатних спеціалістів. Особистісний компонент підготовки відіграє значну роль у професійному становленні представників професій типу “людина – людина”. Тому для професії практикуючого психолога важливим є наявність у спеціаліста не лише професійно значущих характеристик, але й особистісної зрілості. На нашу думку, особистісна зрілість – це акме особистісного розвитку, що передбачає високий рівень розвитку особистісних характеристик, які визначають суб’єктність особистості, її здатність до саморегуляції і самоактуалізації. Ідентичність рис особистісної зрілості і професійно важливих якостей психолога доводить, що особистісна зрілість є обов’язковим структурним елементом особистості ефективного психолога і забезпечує його професійну придатність. Щоб допомогти клієнту вирішити його психологічну проблему, психолог повинен мати високий рівень особистісної зрілості.

Особистісну зрілість потрібно розвивати під час професійної підготовки майбутніх психологів. На важливості особистісного зростання і самоактуалізації майбутніх психологів наголошують Н. О. Антонова, Т. І. Білуха, Ю. Г. Долінська, Б. Б. Іваненко, Л. М. Кобильник, Л. В. Логінова, О. О. Міненко, Л. В. Мова, Т. Б. Партико, Л. І. Рибачук та ін. Разом з тим, невирішеною залишається проблема діагностики професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів. Це стало метою для написання статті – проаналізувати методику дослідження професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів.

Для ґрунтовного аналізу професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів важливим є диференціація понять “критерій” і “показник”. Критерій – це ознака, узагальнена характеристика, на основі якої здійснюється оцінювання, визначення або класифікація. Показник – конкретний прояв, ознака, що вказує на вираження конкретної характеристики. Показниками професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів будуть конкретні прояви цих характеристик. Результати авторського критеріально-показникового поділу професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Результати критеріально-показникової диференціації професійно значущих характеристик особистісної зрілості

Критерії	Професійно значущі характеристики особистісної зрілості	Показники
Професійний саморозвиток	Компетентність Креативність Інтелектуальність	Академічна успішність Креативність Рівень інтелекту
Соціальний саморозвиток	Комунікабельність Моральність Відповідальність	Контактність Сила Над-Я Відповідальність
Особистісний саморозвиток	Его-ідентичність Аутентичність Позитивна Я-концепція Самостійність Індивідуалізм Трансцендентність Саморегуляція Самоактуалізація	Ясність Я-концепції Відкритість Самоприйняття Автономність Самодостатність Наявність смислу життя Самоконтроль Індекс самоактуалізації

У таблиці 1 професійно значущі характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів об'єднано за змістово-функціональними характеристиками. Всього виділено 3 групи критеріїв для диференціювання професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів:

1. Професійний саморозвиток (компетентність, креативність, інтелектуальність), що включає когнітивно залежні процеси, творчо-інтелектуальні характеристики, які впливають на професійний саморозвиток майбутніх психологів.

2. Соціальний саморозвиток (комунікабельність, трансцендентність, моральність, відповідальність), основою для якого є функціонування соціально залежних характеристик особистості, що відображають стосунки з оточуючими, є важливими при соціальній взаємодії майбутніх психологів.

3. Особистісний саморозвиток (Его-ідентичність, аутентичність, позитивна Я-концепція, самостійність, індивідуалізм, трансцендентність, саморегуляція, самоактуалізація), до складу якого належать характеристики, що впливають на особистісне самовдосконалення, відображають особистісно-самісний потенціал психіки майбутніх психологів.

Емпіричне вивчення професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів проводилося серед студентів, які навчаються на I–V курсах за спеціальністю

“Психологія”. Емпіричне дослідження спрямоване на вивчення поданих у моделі професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів: саморегуляція, комунікабельність, інтелектуальність, креативність, Его-ідентичність, аутентичність, позитивна Я-концепція, відповідальність, самостійність, індивідуалізм, моральність, трансцендентність, самоактуалізація.

Діагностичними показниками професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів є: креативність, рівень інтелекту, контактність, наявність смислу життя, сила Над-Я, відповідальність, ясність Я-концепції, відкритість, самоприйняття, автономність, самодостатність, самоконтроль, індекс самоактуалізації.

Для визначення показників професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів використано такі методики: опитувальник особистісної зрілості О. С. Штепи [6, с. 115-120], самоактуалізаційний тест Е. Шострома [4, с. 426-433], 16-факторний опитувальник Кеттелла [2, с. 192-239], “Короткий індекс самоактуалізації” (SI) А. Джонса, Р. Крендела [7], “Шкала ясності Я-концепції” (SCC) Д. Кемпбела [5], опитувальник “Ставлення до життя, смерті і кризової ситуації” А. А. Баканової [3, с. 260-267]. Вибір цих методик обґрунтовується наявністю у них відповідних шкал, що дозволяють діагностувати вираженість показників моделі професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів.

З допомогою 16-факторного особистісного опитувальника Р. Кеттелла (16PF) [2, с. 192-239] визначалися такі показники: відкритість (фактор А) – для діагностики аутентичності як професійно значущої характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів, рівень інтелекту (фактор В) – для визначення інтелектуальності, сила Над-Я (фактор G) – для вивчення моральності, самодостатність (фактор Q2) – для діагностики індивідуалізму, самоконтроль (фактор Q3) – для визначення саморегуляції як професійно значущої характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів. Крім цього, досліджувалися інші особистісні характеристики досліджуваних, що розподілялися всього на 16 факторів, значення яких подано у додатку В.

Для визначення у моделі таких професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів, як відповідальність і самостійність використано такі показники: відповідальність і автономність. Ці показники є діагностичними шкалами опитувальника особистісної зрілості О. С. Штепи [6, с. 115-120]. Методика О. С. Штепи складається з 85 запитань, на

які потрібно відповісти “так” чи “ні”. Результати опрацьовуються за ключем, в якому виділено 10 шкал, що позначають риси пропріуму зрілої особистості: відповідальність, децентрація, глибинність переживань, життєва філософія, толерантність, автономність, контактність, самоприйняття, креативність, синергічність. Отримані результати переводяться у стени.

У моделі професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів результатом оптимального рівня функціонально-змістового наповнення характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів є самоактуалізація, що виступає операційним аналогом особистісної зрілості. Самоактуалізація сприяє досягненню особистісної зрілості. Рівень самоактуалізації є діагностичним показником для диференціації рівнів особистісної зрілості. Для високого рівня особистісної зрілості обов'язковим є високий рівень самоактуалізації. Людина, яка самоактуалізується, прагне до особистісного зростання. Самоактуалізація є характеристикою зрілої особистості. Тому для вивчення особистісної зрілості майбутніх психологів використано методики “Самоактуалізаційний тест” (САТ) Е. Шострома та короткий індекс самоактуалізації (SI) А. Джонса, Р. Крендела. Індекс самоактуалізації є показником самоактуалізації як професійно значущої характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів.

Самоактуалізаційний тест (САТ) Е. Шострома призначений для виявлення індивідуальних проявів самоактуалізації особистості [4, с. 426-433]. Діагностичними показниками, що належать до моделі професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів, в опитувальнику Е. Шострома є: самоприйняття, контактність, креативність. Їх використано для діагностики таких професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів: позитивна Я-концепція, комунікабельність, креативність.

Самоактуалізаційний тест використовується для дослідження психічно здорових людей починаючи з 15 років. Опитувальник складається зі 126 пунктів. Кожен пункт поєднує два судження ціннісного і поведінкового характеру, з яких досліджуваному потрібно вибрати твердження, яке найбільше підходить його звичній поведінці, відповідає його точці зору. Результати письмового опитування опрацьовуються за спеціальним ключем: за співпадіння з ключем ставиться 1 бал, неспівпадіння – 0 балів. Потім підраховується сума балів за кожною шкалою. Всього у тесті 14 шкал: компетентність у часі, підтримка, ціннісна орієнтація, гнучкість поведінки, сензитивність до себе, спонтанність,

самоповага, самоприйняття, уявлення про природу людини, синергія, прийняття агресії, контактність, пізнавальні потреби, креативність.

Для діагностики індексу самоактуалізації, що є показником самоактуалізації у моделі професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів, використано методика “Короткий індекс самоактуалізації” (SI) А. Джонса, Р. Крендела. Ця методика складається з 15 тверджень, кожне з яких потрібно оцінити за 6-бальною шкалою з допомогою співвідношення: “абсолютно погоджуюсь – абсолютно не погоджуюсь” [7]. Деякі з тверджень при обрахунку переводяться у нисхідну шкалу. Загальний показник SI отримується шляхом підсумовування усіх балів. Оскільки максимальне значення індексу самоактуалізації за цією методикою складає 90, то умовно виділено низький показник індексу самоактуалізації – 1–29, середній – 30–59, високий – 60–90.

Показником Его-ідентичності як складової моделі професійно значущої характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів є ясність Я-концепції. Ясність Я-концепції і самоактуалізацію Л. Я. Гозман, М. В. Кроз, І. Я. Шемелюк визначають як операційні аналоги особистісної зрілості [1; 5]. Особистісно зріла людина має чітке, адекватне уявлення про себе. Тому, крім вивчення самоактуалізації, досліджувалась ясність Я-концепції. Для цього використано методика визначення ясності Я-концепції (SCC) Д. Кемпбела [5]. Ця методика складається з 12 тверджень, кожне з яких потрібно оцінити за 5-бальною шкалою на основі співвідношення “абсолютно погоджуюсь – абсолютно не погоджуюсь”. Деякі твердження при обрахунку переводяться у нисхідну шкалу. Оскільки максимальний показник ясності Я-концепції за цією методикою складає 60, то умовно виділено низький показник ясності Я-концепції – 1–19, середній – 20–39, високий – 40–60.

У моделі важливою професійно значущою характеристикою особистісної зрілості психолога є трансцендентність, що спрямовує людину до пошуку власного сенсу буття. Психологічна освіта буде недостатньою, якщо майбутні психологи не будуть обізнані з поняттям сенсу життя, в пошуках якого мають допомагати своїм клієнтам. Практикуючий психолог працює в особливій системі професійних відносин “людина–людина”, де потрібно допомагати клієнту у розв’язанні кризових ситуацій, у пошуку екзистенційних цінностей. Часто клієнти звертаються до психолога по допомогу у пошуку власного сенсу життя. Тому психолог повинен мати сформовану систему екзистенційних цінностей, яка визначає

трансценденційну спрямованість людини, а, отже, і її особистісну зрілість, що відіграє для психолога вирішальне значення при наданні психологічної допомоги. Значущим є ставлення до кризової ситуації не лише клієнта, але і психолога, оскільки технологія вирішення проблеми цього фахівця впливає на техніку вирішення проблемної ситуації клієнта.

Діагностичним показником трансцендентності в моделі професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів є наявність смислу життя. Цей показник можна визначити за опитувальником “Ставлення до життя, смерті і кризової ситуації” А. А. Баканової [3, с. 260-267]. Ця методика визначає трансцендентний аспект особистісної зрілості, що є важливим у моделі професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів. Наявність смислу життя спрямовує людину до самоактуалізації, яка, у свою чергу, наближає людину до особистісної зрілості. Показник “Наявність смислу життя” визначає присутність у житті людини вищого смислу, прагнення досягати вищої ідеї, шукати сенс життя.

Опитувальник складається з 14 пар тверджень, що стосуються різних сторін життя. Потрібно з кожної пари вибрати те твердження, яке найбільше відповідає дійсності і відмітити одну з цифр (1, 2, 3) залежно від того, наскільки досліджуваний впевнений у виборі. Якщо обидва твердження правильні, то вибирається цифра 0.

Обробка результатів діагностики за цією методикою здійснюється за 14 шкалами: 1. Прийняття мінливості життя. 2. Життя як ріст. 3. Прийняття життя. 4. Онтологічна захищеність. 5. Прийняття себе. 6. Прагнення до росту. 7. Відповідальність. 8. Концепція смерті. 9. Наявність смислу життя. 10. Прийняття почуттів по відношенню до смерті. 11. Прийняття смерті. 12. Наявність смислу смерті. 13. Наявність смислу в кризовій ситуації. 14. Концепція кризової ситуації.

Шкали 1–7 спрямовані на виявлення ставлення до різних компонентів життя, починаючи від почуття онтологічної захищеності, що формується у дитинстві, і закінчуючи таким базовими параметрами, як прийняття свого життя, себе, відповідальності і прагнення до особистісного росту. Ці шкали відображають ступінь психологічної зрілості, самоактуалізації і гуманістичної спрямованості особистості. Шкали 8, 10, 11 визначають концепцію смерті, що включає раціональні та емоційні компоненти. За словами А. А. Баканової, прийняття смерті є центральним елементом для формування уявлень про інші екзистенційні проблеми. Шкали 9, 12, 13 розкривають наявність смислу в житті, смерті і кризовій

ситуації. Пошук смислу у подіях, що відбуваються, і в житті, в цілому, є для особистості важливим процесом, що відображає етапи її становлення, подальшого розвитку і самоактуалізації, формування особистісної зрілості [3, с. 263-267].

Опитувальник “Ставлення до життя, смерті і кризової ситуації” А. А. Баканової дозволяє виявити ступінь психологічної зрілості, прагнення до самоактуалізації і особистісного росту. Ці компоненти є визначальними у професійній діяльності психолога і належать до професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів.

Проводилося анкетування з метою вивчення уявлень майбутніх психологів про особистісну зрілість та усвідомлення себе особистісно зрілими людьми. Важливо дослідити, чи є професійно значущі характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів складовими їх визначень особистісної зрілості. Діагностичним показником є співвіднесення ідентичності результатів визначення рівня особистісної зрілості майбутніх психологів у констатувальному експерименті з їх усвідомленням власного рівня особистісної зрілості. Запитання анкети: 1. Поясніть поняття “особистісна зрілість”. 2. Чи вважаєте ви себе особистісно зрілою людиною? Відповідь обґрунтуйте.

Досліджувані писали автонаратив “Я – професійний психолог” для вивчення наявності в Я-образі майбутнього психолога професійно значущих характеристик особистісної зрілості. Пропонувалося дати відповідь на запитання: “Який я зараз як особистість і професіонал? Яким я прагну стати психологом в майбутньому? Шляхи особистісного і професійного зростання”. Критеріями оцінювання твору-роздуму “Я–професійний психолог” є складові моделі професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів: позитивна Я-концепція, відповідальність, аутентичність, самостійність, саморегуляція, інтелектуальність, креативність, самоактуалізація, комунікабельність, трансцендентність, моральність, індивідуалізм, Еґо-ідентичність. Аналізувалися шляхи професійного й особистісного зростання, враховувалося використання захисних механізмів. Наприклад, малий розмір твору, відмова писати автонаратив та ін. Виділялися особливості написання творів майбутніми психологами.

Проводилося опитування, де респонденти повинні написати, які риси особистості психолога можуть допомогти їм у вирішенні їх особистісних проблем. При цьому аналізувалося, чи є в переліку цих рис професійно значущі характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів.

Досліджувані повинні дати відповідь на запитання: “Які риси особистості психолога можуть допомогти Вам у вирішенні Ваших особистісних проблем?”. Кількість особистісних рис, які можуть вибрати респонденти, не обмежувалася.

Проведено авторську методичку непрямого вимірювання самооцінок для виявлення характеру емоційно-оцінного ставлення респондента до власного професійного Я-образу, критеріями для самооцінки є професійно значущі характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів. Самооцінка є показником такої професійно значущої характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів, як позитивна Я-концепція. Ця методика застосовується з допомогою методу ранжування виділених професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів. Досліджуваним пропонувалося проранжувати по порядку за рівнем наявності у них 13 особистісних рис: самоприйняття, відповідальність, саморегуляція, інтелектуальність, креативність, комунікабельність, самостійність, індивідуалізм, аутентичність, моральність, Его-ідентичність, самореалізація, трансцендентність. При ранжуванні найбільш характерній для них особистісній рисі надавався порядковий номер 1, а найменш притаманній характеристиці – 13. Отож, риси ранжувалися у порядку спадання за шкалою “Найбільш притаманна мені риса – найменш притаманна мені риса”.

Наступним завданням було проранжувати по порядку значимості у психолога особистісних рис, виділених як професійно значущі характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів. Респондентам пропонувалися ті самі 13 рис, що і у першому випадку. Їх потрібно було проранжувати за шкалою “Найбільш значуща риса для психолога – найменш значуща риса для психолога” у порядку спадання значимості, тобто найбільш значущій характеристиці надавалося порядкове значення 1, а найменш значимій – 13.

Дані опрацьовувалися з допомогою співставлення порядкових номерів професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів за шкалами “Найбільш притаманна мені риса – найменш притаманна мені риса” і “Найбільш значуща риса для психолога – найменш значуща риса для психолога”.

Обчислення результатів відбувалося із застосуванням коефіцієнта рангової кореляції Спірмена. $P = 1 - \frac{6 \sum (X_i - y_i)^2}{n(n^2 - 1)}$, де $n=13$. Тому після обчислення використовуємо спрощену формулу:

$$P = 1 - \frac{\sum (X_i - y_i)^2}{364}.$$

Інтерпретація результатів відбувається таким чином: якщо $-1 \leq P \leq 0,4$, то це свідчить про негативне самосприйняття власного професійного Я-образу; якщо $0,4 \leq P \leq 1$, то самосприйняття власного професійного Я-образу позитивне.

Якщо $-1 \leq P \leq 0,9$, то самооцінка професійного Я-образу надмірно занижена; якщо $-0,9 \leq P \leq 0,4$, то самооцінка професійного Я-образу занижена; якщо $0,4 \leq P \leq 0,6$, то самооцінка професійного Я-образу адекватною; якщо $0,6 \leq P \leq 0,9$, то самооцінка професійного Я-образу завищена; якщо $0,9 \leq P \leq 1$, то самооцінка професійного Я-образу надмірно завищена.

Діагностичним показником для вивчення компетентності, що характеризує критерій професійного саморозвитку, є академічна успішність, що визначатиметься рівнем академічної успішності майбутніх психологів: високий рівень (за навчальними предметами переважають оцінки “відмінно”), середній рівень (більшість оцінок “добре”), низький рівень (переважають оцінки “задовільно”). Потрібно визначити показник кореляції рівня академічної успішності і рівня розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості у майбутніх психологів.

Діагностичними для виділення рівнів розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів є кількісні і якісні показники розвитку кожної професійно значущої характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів. Кількісний показник представлений кількістю характеристик, виражених на відповідному рівні (високому, середньому і низькому). Діагностичним для виділення певного рівня є переважаюча кількість характеристик, що виражена на відповідному рівні. Оскільки виділено 13 професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів, то більшість складає більше 50% всіх характеристик, що дорівнює 7 характеристикам і більше.

Якісний показник полягає у ступені вираженості кожної професійно значущої характеристики особистісної зрілості майбутніх психологів. Оскільки кожна професійно значуща характеристика особистісної зрілості майбутніх психологів має три рівні вираженості (високий, середній, низький), то виділено три рівні розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів:

1. Низький рівень – низький рівень розвитку 7 і більше професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів.

2. Середній рівень – середній рівень розвитку 7 і більше професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів.

3. Високий рівень – високий рівень розвитку 7 і більше професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів. На високому рівні є важливим переважання високих значень трансценденції і самоактуалізації.

Отже, методика дослідження ґрунтується на визначенні показників моделі професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів: креативність, рівень інтелекту, контактність, наявність смислу життя, сила Над-Я, відповідальність, ясність Я-концепції, відкритість, самоприйняття, автономність, самодостатність, самоконтроль, індекс самоактуалізації. Ці показники є діагностичними для вивчення таких професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів: креативність, інтелектуальність, комунікабельність, трансцендентність, моральність, відповідальність, Еґо-ідентичність, аутентичність, позитивна Я-концепція, самостійність, індивідуалізм, саморегуляція, самоактуалізація. У констатувальному експерименті використано такі методи дослідження: опитувальник особистісної зрілості О. С. Штепи, самоактуалізаційний тест Е. Шострома, 16-факторний опитувальник Кеттелла, методика “Короткий індекс самоактуалізації” (SI) А. Джонса і Р. Крендела, “Шкала ясності Я-концепції” (SCC) Д. Кемпбела, опитувальник “Ставлення до життя, смерті і кризової ситуації” А. А. Баканової, анкетування, методику непрямого вимірювання самооцінок, твір-роздум на тему “Я – професійний психолог”.

Перспективами дослідження є застосування і вдосконалення методики вивчення професійно значущих характеристик особистісної зрілості під час професійної підготовки майбутніх психологів для підвищення ефективності їх професійної діяльності в майбутньому. Можливим є застосування цієї методики на етапі вступу до вузу для діагностики професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів з метою визначення професійної придатності абітурієнтів до цієї спеціальності. Важливо діагностувати рівень розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості на завершальному етапі професійного навчання, наприкінці п'ятого курсу, щоб визначити остаточну особистісну готовність майбутніх психологів до професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Гозман Л. Я., Кроз М. В. Измерение уровня самоактуализации личности. Социально-психологические методы исследования супружеских отношений /Л. Я.Гозман, М. В.Кроз // Ю. Е. Алешина, Л. Я. Гозман, Е. С. Дубовская. – М.: Изд-во Московского университета, 1987. – С. 91–114.
2. Практическая психодиагностика. Методики и тесты / Д. Я. Райгородский. – Самара : Издательский Дом БАХРАХ, 1998. – 672 с.
3. Слотина Т. В. Психология личности /Т. В.Слотина. – СПб.: Питер, 2008. – 304 с.
4. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. – 490 с.
5. Шемелюк І. Я. Короткий індекс самоактуалізації та шкала ясності Я-концепції як показники особистісної зрілості / І. Я. Шемелюк // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – №6. – С. 26–27.
6. Штепа О. С. Диспозиційна модель особистісної зрілості : дис. ... кандидата психол. наук : 19.00.05 / Олена Станіславівна Штепа. – Львів, 2003. – 146 с.
7. Jons A., Crandall R. Validation of a short index of self-actualization. Personality and Social Psychology Bulletin, 1986. – p. 63–73.

In the article grounded method of research professionally of meaningful descriptions of personality maturity of future psychologists. Actuality of this problem is well-proven for the successful professional becoming of future specialist. Criteria, indexes and levels of development professionally of meaningful descriptions of personality maturity of future psychologists, are analyzed. The methods of their diagnostics (questionnaires, autonarrative questionnaire, methods of ranzhuvannya) are described, author methods and their calculations are given with the help of methods of mathematical statistics. The features of working and interpretation of research results are exposed.

Keywords: personality maturity, professionally meaningful description, future psychologist, method, diagnostics, questionnaire, ranzhuvannya, criterion, index, differentiation, level.

Отримано: 23.01.2012 р.